CZĘŚĆ I SPEKTROSKOPIA MOLEKULARNA 5. widma rezonansowe cz.I metody absorpcyjno-emisyjne

NMR – nuclear magnetic resonanse jądrowy rezonans paramagnetyczny

Wprowadzenie

> Rozwój spektroskopii magnetycznego rezonansu jądrowego NMR (ang. Nuclear Magnetic Resonance) został zapoczątkowany w 1946r. pracami Purcella i Blocha.

Magnetyczny rezonans jądrowy służy do badania przejść między poziomami energetycznymi, których rozmieszczenie zależy od przyłożonego do próbki zewnętrznego pola magnetycznego. Promieniowanie elektromagnetyczne w obszarze częstości fal radiowych może być pochłaniane przez jądra posiadające moment magnetyczny.

Widmo NMR przedstawia wykres zależności wielkości absorpcji promieniowania od częstotliwości, przy której ta absorpcja zachodzi. Położenie sygnałów widmie NMR jest ściśle zależne od budowy cząsteczkowej substancji.

Metodą NMR można wykonywać analizy jakościowe i ilościowe. Przydatność metody NMR jest tym większa, że w trakcie analizy substancja analizowana nie ulega zniszczeniu.

Zachowanie się ciał w polu magnetycznym

Podstawy fizykochemiczne

Zależność wartości jądrowej liczby spinowej od liczny atomowej i masowej

Liczba masowa	Liczba atomowa	Jądrowa liczba spinowa	Elektr. moment kwadrupolowy	Przykład
parzysta	parzysta	0	0	¹² C ¹⁶ O ⁴ He ³² s
niaparzysta	parzysta lub nieparzysta	1/2	0	¹ H ¹³ C ¹⁵ N ¹⁹ F ³¹ P
nieparzysta	parzysta lub nieparzysta	3/2, 5/2	<0	¹⁷ O ³⁰ S ³¹ Cl ³⁷ Cl ⁷⁹ B
parzysta	nieparzysta	1,2,3	>0	² H ¹⁴ N

Zachowanie się jąder w zewnętrznym polu magnetycznym

Jeżeli jądro atomu posiadające moment magnetyczny umieścimy w polu magnetycznym o natężeniu Ho, to wektor dipola magnetycznego ma wymuszona precesję – jego stan jest skwantowany.

widma rezonansowe

Źródło skwantowanych poziomów wektora momentu magnetycznego

Populacje stanów zdefiniowane są przez rozkład Bolztmanna

$$\frac{n\left(+\frac{1}{2}\right)}{n\left(-\frac{1}{2}\right)} = \exp\left(\frac{\Delta E}{kT}\right)$$

1.5. Magnetyczny rezonans jądrowy

Metody spektroskopowe - str. 1.5 / 5 Wykład z Analizy Instrumentalnej, e-mail: piotr.cysewski@cm.umk.pl

widma rezonansowe

Rozszczepienie zerowego poziomi energetycznego protonu w zewnętrznym polu magnetycznym

Proton, o spinowej liczbie kwantowej I=1/2 przybiera w zewnętrznym polu magnetycznym jedną z dwóch orientacji:

- zgodną z kieruńkiem pola, o niższej energii $(m_I=-1/2)$, stan trwały;
- przeciwną do kierunku pola, o wyższej energii $(m_I = +1/2)$, stan nietrwały.

Molekularna spektrometria abso

Podstawowe równanie NMR

$$h\upsilon = m_I \gamma hH_o$$

Warunek rezonansu

Częstotliwość rezonansowa oraz wielkość rozszczepienia są zależne od natężenia zewnętrznego pola magnetycznego i odpowiadają zakresowi fal radiowych

1.5. Magnetyczny rezonans jądrowy

Wpływ pola magnetycznego na rozszczepienie poziomów spinowych różnych jąder

Relaksacja spinowo sieciowa

namagnesowanie (wzbudzanie)

Praktyczne warunki rezonansu

Stałe pole magnetyczne, a zmienna częstotliwość promieniowania radiowego

Warunki dodatkowe

absorpcji jest istnienie jąder na niższym stanie energetycznym Zjawisko nasycenia

Relaksacja

Spinowo-sieciowa – podłużna - Bezpomieniste przejście jądra z wyższego poziomu energetycznego na niższy z przekazaniem wydzielającej się energii otoczeniu (sieci) w postaci energii termicznej (translacyjnej, rotacyjnej, oscylacyjnej)

Spinowo-spinowa - poprzeczna - Bezpomieniste przejście jądra z wyższego poziomu energetycznego na niższy z przekazaniem energii sąsiadującym jądrom będącym w niższym stanie energetycznym wywołując wzbudzenie sąsiadującego jądra.

Uwaga: Energia cieplna rzędu 600 cal/mol w temperaturze pokojowej. Energia przejść spinów jąder protonu jest rzędu 0,006 cal/mol w polo magnetycznym 10 kGaussów Molekularna spektrometria absorpcyjna widma rezonansowe Efekt ekranowania pola magnetycznego $\mathbf{\uparrow} \mathbf{B}_0$ B_{lokalnie} B; Pole ekranujące Lokalna (efektywna) Jadro protonu (H⁺) generowane prze chmury wartość pola W zewnętrznym polu elektronowe (B_i) magnetycznym (B_0) Rozkład gęstości elektronowych dla grup C-H oraz O-H

1.5. Magnetyczny rezonans jądrowy

Metody spektroskopowe - str. 1.5 / 12 Wykład z Analizy Instrumentalnej, e-mail: piotr.cysewski@cm.umk.pl

Przesunięcie chemiczne

Rozszczepienie jest zależne zarówno od zewnętrznego pola magnetycznego jak i wpływu ekranujących jąder. Różne chemicznie protony dają różne sygnały – znajdują się w różnych polach magnetycznych

1.5. Magnetyczny rezonans jądrowy

 $^{13}C \delta = 21.4 \text{ ppm}$ $^{1}H \delta = 7.1 \text{ ppm}$

CH₃

Pole efektywne działające na protony związane z pierścieniem aromatycznym jest większe z powody sprzężenia z polem zdelokalizowanych elektronów.

н

Н

Н

Н

H

H-

 $^{13}\mathrm{C}\;\delta=2.0\;\mathrm{ppm}$

Grupa	ō 1H [ppm]	ō ¹³ C [ppm]
<u>CH₃</u>	0,9	0-30
<u>CH₂</u>	1,25	10-70
<u>СН</u>	1,5	
HC=C	4,6-5,9	80-160
<u>HC</u> ≡C	2-3	20-100
<u>HC</u> -C=C	1,7	
<u>HC</u> -C≡C	1,8	
<u>ArH</u>	6-8,5	80-140
<u>HC</u> -Ar	2,3-2,9	
HC-Hal	2-4	35-55
<u>HC</u> -O-R	3,3-4	50-100
<u>HC</u> -O-C(O)-R	3,7-4,1	
<u>HC</u> -C=O	2-2,7	20-60
<u>HC</u> =O	9-10	165-220
<u>H</u> O-R	1-5,5	
<u>H</u> O-Ar	4-12	
<u>H</u> O-C=O	10,5-12	
<u>H</u> N-R	1-5	
HC-NR ₂	2,1-2,9	30-50
HC-NO ₂	4,3-4,6	

Molekularna spektrometria absorpcyjna Miary przesunięcia chemicznego

a/ przesunięcie chemiczne wyrażone w herzach

$$\Delta \upsilon = \upsilon_{pr} - \upsilon_{wz}$$

Przykłady przeliczania jednostek Przykład 1

Pasmo 120 Hz przy 60 MHz.

 $\mathbf{w} \, \mathbf{Hz}$

$$v_{pr} - v_{TMS} = 120 - 0 = 120 \text{ Hz}$$

 $v_{TMS} = 0 \text{ (z założenia)}$

w skali δ ma wartość

$$\delta = \frac{120Hz}{60 \cdot 10^6 \, Hz} \cdot 10^6 = 2,00 \, ppm$$

w τ skali = 10 - δ = 8 ppm

Przykład 2
Pasmo 200 Hz przy 100 MHz
w Hz
$$\Delta v = v_{pr} - v_{wz} = v_{pr} - v_{TMS}$$

w skali δ ma wartość $200 - 0 = 200$ Hz, $v_{TMS} = 0$ (z założenia)
 $\delta = \frac{200 Hz}{100 \cdot 10^6 Hz} \cdot 10^6 = 2,00 ppm$
w τ skali = 10 - δ = 8 ppm

1.5. Magnetyczny rezonans jądrowy

Czynniki wpływające na wartość przesunięcia chemicznego: *Czynniki zewnętrzne* Temperatura, rozpuszczalniki, stężenie roztworu, asocjacja, reakcje chemiczne *Czynniki wewnętrzne* Przesłanianie - diamagnetyczne Odsłanianie – paramagnetyczne Anizotropowy – jeden z powyższych w zależności od orientacji przestrzennej

Efekt ekranowania

Jak oceniasz wartości przesunięcia chemicznego dla serii chlorowcopochodnych? Jak jest kolejność sygnałów ¹H-NMR?

Elektroujemność w skali Paulinga

Fluor	4.0
Chlor	3.0
Brom	2.8
Jod	2.5

widma rezonansowe

Widmo octanu etylu (¹H NMR)

widma rezonansowe

Ile sygnałów ¹H NMR uzyskamy analizując poniższy związek?

Odpowiedź:

Wewnętrzne. Mocno ekranowane atomy wodoru dają sygnał przy 8.9 ppm. Protony zewnętrzne są silnie odsłonięte i absorbują przy 1.8 ppm

Który z poniższych związków może dawać widmo o poniższym przebiegu

A. etanol,B. dibromopirydynaC. benzen,D. adenina

widma rezonansowe

Określ liczbę sygnałów w ¹H NMR oraz ¹³C NMR dla poniższych związków:

Określ liczbę sygnałów w widmie toluenu

60-MHz MHz ¹H-NMR

1.5. Magnetyczny rezonans jądrowy

Metody spektroskopowe - str. 1.5 / 21 Wykład z Analizy Instrumentalnej, e-mail: piotr.cysewski@cm.umk.pl

Niska rozdzielczość aparatu

$CH_3 CH_2 OH$

Wysoka rozdzielczość aparatu

Struktura subtelna

Sprzężenie spinowo-spinowe (rozszczepienie sygnału)

Spinowo-spinowe rozszczepienie sygnału (sprzężenie) ma miejsce w obecności innych jąder aktywnych magnetycznie odległych nie większej niż 3 wiązania

>wyjątki: układy sprzężonych wiązań podwójnych większa liczba wiązań układy alifatyczno-aromatyczne – brak sprzężenie pomiędzy częścią alifatyczną i aromatyczną

Krotność rozszczepienia sygnału: 2nI+1 dla n równocennych jąder sąsiadujących o spinie I, tzn. dla ¹H i ¹³C singlet przy braku jąder sąsiadujących, dublet dla 1, tryplet dla 2, kwartet dla 3, etc. Obecność różnocennych jąder sąsiednich powoduje wzajemne rozszczepienie sygnału przez poszczególne jądra sąsiednie

Stałe sprzężenia (odległości między komponentami multipletu wynikającego ze sprzężenia z równocennymi jądrami wyrażone w Hz) są tym wyższe, im jądra silniej oddziałują. Zależą od kątów torsyjnych wiązań (tzw. zależności Karplusa)

Intensywność komponentów rozszczepionego sygnału jest opisywana kolejnymi rzędami trójkąta Pascala, tzn. dublet 1:1, tryplet 1:2:1, kwartet 1:3:3:1.

widma rezonansowe

Cząsteczka typu AX

Wyjaśnienie powstawania trypletu w wyniku rezonansu jąder A w cząsteczce AX. Każda linia rezonansowa ulega rozszczepieniu na dwa odległe o J (stała sprzężenia). Środek par linii odpowiada przesunięciom chemicznym protonów przy braku sprzężenia.

W ¹H-NMR protony A oraz X dają dwie pary sygnałów.

HC

widma rezonansowe

Cząsteczka typu AX₂

δ_A

Wyjaśnienie powstawania trypletu w wyniku rezonansu jąder X w cząsteczce AX₂. Sygnał jądra X w tym wypadku jest również dubletem, ponieważ dwa równocenne jądra X zachowują się jak jądro pojedyncze. Całkowita <u>abs</u>orpcja jest jednak dwukrotnie większa.

Wyjaśnienie powstawania trypletu w wyniku rezonansu jąder A w cząsteczce AX₂.

Rezonans jąder A w tym wypadku prowadzi do trypletu 1:2:1. Linia rezonansowa A w wyniku sprzężenia z pierwszym jądrem X ulega rozszczepieniu na dwie składowe, a następnie w wyniku sprzężenia z drugim jądrem X każda z nich ulega ponownemu rozszczepieniu na kolejne dwie składowe. Ponieważ każde jądro X wywołują taki sam efekt sprzężenia, środkowe pasma pokrywają się co przejawia się jako dwukrotny wzrost sprzężenia. Cząsteczka typu AX₃

1.5. Magnetyczny rezonans jądrowy

Metody spektroskopowe - str. 1.5 / 26 Wykład z Analizy Instrumentalnej, e-mail: piotr.cysewski@cm.umk.pl

Sprzężenie spinowo-spinowe (rozszczepienie sygnału)

Rozkład rezonansu w jąder A w cząsteczce AX_n.

Rozkład natężeń składowych multipletu opisują współczynniki rozwinięcia dwumianu n-tego stopnia, które można przedstawić w postaci trójkąta Pascala (n-liczba jąder rozszczepiających)

trójkąta Pascala

sygnatura grupy etylowej: kwartet + tryplet (2/3) *sygnatura grupy etylowej*: septet / dublet (1/6)

widma rezonansowe

Intensywności multipletów

widma rezonansowe

Przykładowe widmo ¹H NMR

Analiza jakościowa

widma rezonansowe

1.5. Magnetyczny rezonans jądrowy

Metody spektroskopowe - str. 1.5 / 33 Wykład z Analizy Instrumentalnej, e-mail: piotr.cysewski@cm.umk.pl

Analiza ilościowa

trzy grupy sygnałów – poszukiwany związek ma trzy grupy nierównocenne grupy protonów
 multipletowość sygnałów - liczba sprzęgających się sąsiednich protonów: <u>dla trypletu</u> - dwa sąsiednie sprzęgające się protony z protonami, odpowiedzialnymi za ten sygnal, <u>dla kwartetu</u> - trzy sąsiednie protony równocenne sprzęgają się z protonami obserwowanymi, <u>dla singletu</u> żaden proton sąsiedni nie jest sprzężony z protonami absorbującymi w tym miejscu na widmie,

3. przesunięcia chemiczne wyznaczamy środki ciężkości multipletów i tak: tryplet $\delta = 1,25$ ppm, kwartet $\delta = 2,68$ ppm, singlet $\delta = = 7,23$ ppm. Na podstawie tak wyznaczonych wartości przesunięć chemicznych interpretujemy protony odpowiadające te trzy grupy sygnałów: sygnał przy $\delta = 7,23$ ppm pochodzi od protonów aromatycznych sygnał przy $\delta = 2,68$ ppm od protonów grupy metylenowej przyłączonej do pierścienia benzenowego, sygnał przy $\delta = 1,25$ ppm od protonów alifatycznych,

4. stosunki integracýjné sygnałów, z których określamy stosunek liczby protonów w grupach i w konsekwencji wykorzystując sumę integracji oraz wzór sumaryczny - liczbę protonów w poszczególnych grupach.stosunek trypletu : kwartetu : singletu = 3 : 2 : 5 suma integracji: 3 + 2 + 5 = 10 jednostek miar długości ze wzoru sumarycznego (C₈H₁₀) wynika, że badany związek posiada 10 protonów zatem **10 jednostek długości / 1 jednostka długości = 1 jednostka długości / 1 proton** Poszczególne sygnały pochodzą od następującej liczby protonów równocennych: tryplet $3 \times 1 = 3$ protony kwartet $2 \times 1 = 2$ protony singlet $5 \times 1 = 5$ protonów

tryplet - sygnał od grupy alifatycznej CH₃ sprzężonej z dwoma protonami grupy CH₂ kwartet - sygnał od grupy alkenowej CH₂ sprzężonej z trzema protonami grupy CH₃ singlet - sygnał od: C₈H₁₀ minus CH₃ minus CH₂ = C₆H₅ tzn protonów aromatycznych nie sprzężonych z żadnym protonem

Szukany związek. to: $C_6H_5CH_2CH_3$ - czyli etylobenzen.

Schemat aparatu NMR

Analiza NMR

5 mm kuweta NMR

Pacific Northwest National Laboratory's high magnetic field (800 MHz, 18.8 T) NMR spectrometer being loaded with a sample.

900MHz, 21.2 T NMR Magnet at HWB-NMR, Birmingham, UK being loaded with a sample